

ΘΕΜΑ 8ο
(Ισοκράτης, Πανηγυρικός 75-77)

Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας· οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γενομένων καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρῃ τοῖν πόλεσιν δίκαιον ἀμνημονεῖν· ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. Οὐ γὰρ ὀλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἡμέλουν δ' ὡς ἄλλοτρίων, ἀλλ' ἐκῆδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ' ὡσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων· οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον, ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτηῖσθαι καὶ κάλλιστον, ὅστις τοιαῦτα τυγχάνοι πράττων ἐξ ᾧ αὐτός τε μέλλοι μάλιστ' εὐδοκιμήσειν καὶ τοῖς παισὶν μεγίστην δόξαν καταλείψειν. Οὐδὲ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς αὐτῶν ἤσκουν, ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀποθνήσκειν, μᾶλλον δ' ἠσχύνοντ' ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀμαρτήμασιν ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίους τοῖς σφετέροις αὐτῶν.

ΣΧΟΛΙΑ

1. «Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους»: Το 'αἰτίους' εξαρτάται ἀπὸ το 'γεγενῆσθαι' ὡς κατηγορούμενο· το 'ἀγαθῶν' εἶναι γενικῆς τῆς αἰτίας στο 'αἰτίους', καὶ το 'πλείστων' εἶναι επιθετικός προσδ. «μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους»: ἴδια σύνταξη με τὴν ἴδια σειρά των λέξεων.
2. «τοὺς...προκινδυνεύσαντας»: ἑναρθρὴ μετοχὴ υποκείμενο στο προηγούμενο ἀπαρέμφατο. «τοῖς σώμασιν»: δοτικὴ τοῦ ὀργάνου. «οὐ μὴν οὐδὲ»: ἡ ἐκφραση 'οὐ μὴν' δηλώνει ἀρνηση καὶ συντάσσεται με τὴν ἀπρόσωπη ἐκφραση 'δίκαιον <ἔστι> = *δεν εἶναι ὁμως δίκαιο*, ἐνῶ ἡ δευτέρη ἀρνηση συντάσσεται με τὴν ἑναρθρὴς *μηχ.* 'τῶν γενομένων καὶ δυναστευσάντων = *δεν εἶναι ὁμως δίκαιο να αγνοοῦμε οὔτε κι αυτοὺς που ἐξῆσαν πριν τον πόλεμο, και κυριάρχησαν και στις δυο πόλεις*'.
3. «τοῖν πόλεσιν»: 'τῶν πόλεων', δυϊκὸς ἀριθμὸς, γενικὴ πληθυντικοῦ, γενικὴ διαιρετικὴ.
4. «ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες»: ἡ ἑναρθρὴ *μηχ.* εἶναι το υποκείμενο τοῦ ρ., καὶ ἡ ἀντωνυμία εἶναι το κατηγορούμενο. Ἐπίσης υποκείμενα στο ἴδιο ρ. εἶναι καὶ οἱ δυο ἀναρθρὴς μετοχές που ἀκολουθοῦν, σὲν ὁποῖες ὁμως ἐνν. το ἄρθρο.
5. «χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς...ποιήσαντες»: το οὐσιαστικὸ εἶναι ἀντικείμενο σὲν *μηχ.*, καὶ το ἐπίθετο εἶναι ἐπιθ. προσδ.
6. «ὀλιγώρουν τῶν κοινῶν»: '*δεν ἀδιαφοροῦσαν για τα δημόσια πράγματα*'. «οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων»: ἐνν. 'οὐδὲ ἀπέλαυον μὲν <τῶν κοινῶν> ὡς ἰδίων <ἴδιων>': '*και οὔτε προσπαθοῦσαν να βγάλουν κέρδος ἀπὸ τα δημόσια πράγματα (ἀπολαμβάναν) με τὴν ἐντύπωση ὅτι (ἐπειδὴ νόμιζαν ὅτι) ἦταν δικές τους υποθέσεις*'. Το ρ. 'ἀπολαύω τινός' σημαίνει κυριολεκτικὰ ὅτι 'ἀπολαμβάνω κάττι', μεταφορικὰ ὁμως ἔχει τὴν ἐννοια ὅτι 'ἀποκομίζω κέρδη ἀπὸ κάττι'. Το 'ὡς' συντασσόμενο με *μηχ.* δείχνει τὴν ἐννοια τῆς 'παραβολῆς'. Ἡ *μηχ.* που ἐδῶ ἐνν. εἶναι γενικὴ ἀπόλυτη αιτιολογικὴ υποκειμενικῆς αιτιολογίας. «ἡμέλουν δ' ὡς ἄλλοτρίων»: ἐνν. '<οὐδὲ> ἡμέλουν <τῶν κοινῶν> ὡς ἄλλοτρίων

<ὄντων>: 'και ούτε πάλι αδιαφορούσαν για τα δημόσια πράγματα με την εντύπωση ότι (επειδή νόμιζαν ότι) ήταν ξένες υποθέσεις'. Η σύνταξη είναι ίδια όπως πριν.

7. «ὡς οἰκείων»: ενν. 'ὡς οἰκείων <ὄντων>: 'αλλά τα φρόντιζαν με την εντύπωση ότι (επειδή νόμιζαν ότι) είναι προσωπικά τους ζητήματα', η σύνταξη ίδια όπως προηγουμένως. «ἀπέιχοντο δ' ὡς περ χρη τῶν μηδὲν προσηκόντων»:

Εδώ έχουμε δυο προτάσεις που είναι οι εξής: i) 'ἀπέιχοντο <τούτων>', είναι η κύρια πρόταση, 'και διατηρούσαν μία απόσταση από αυτά τα ζητήματα', ii) 'ὡς περ χρη <ἀπέχεσθαι τινά> τῶν μηδὲν προσηκόντων', είναι η δευτερεύουσα αναφορική παραβολική: 'ὡς πρέπει <να απέχει κάποιος> από ζητήματα που του είναι αναρμόδια'.

8. «οὔτος ἐδόκει»: όταν το γ' ενικό του ρήματος 'δοκῶ' παίρνει υποκείμενο σε ονομαστική πτώση, το ρ. είναι προσωπικό και σημαίνει 'φαίνομαι ότι...', δίνω την εντύπωση ότι...'. «πλοῦτον ἀσφαλέστατον...καὶ κάλλιστον»: όχι 'πλούτο ο οποίος ήταν...', αλλά 'πλούτο που να ήταν...' καθώς τα δύο αυτά επίθετα είναι κατηγορ. προσδ. του αποτελέσματος.

9. «ὄστις τοιαῦτα τυγχάνοι πράττων»: 'ὅποιος συνέβαινε να κάνει τέτοιου είδους πράξεις', αναφορική επιθετική πρόταση, η οποία εκφέρεται με Ευκτική, διότι δείχνει την 'επανάληψη στο παρελθόν'. Απ' αυτήν την άποψη η αναφορική περιέχει και υπόθεση που δείχνει ακριβώς το ίδιο πράγμα, δηλ. την 'άοριστη επανάληψη στο παρελθόν'. Ο υποθετικός λόγος είναι ο εξής, 'εἴ τις τυγχάνοι πράττων τοιαῦτα, οὔτος ἐδόκει...'. «ἐξ ᾧν αὐτός τε μέλλοι»: η αναφορική έχει κι αυτή Ευκτική όχι για τους ίδιους λόγους, αλλά λόγω έλξης από την προηγούμενη.

10. «μεγίστην δόξαν»: όχι 'δόξα η οποία είναι μεγάλη', αλλά 'δόξα που να είναι μεγάλη'. «τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων»: 'τις μεταξύ τους εκδηλώσεις θάρρους'. Η αντωνυμία είναι επιθετικός προσδ. στο ουσιαστικό.

11. «τὰς τόλμας τὰς αὐτῶν»: 'τις εκδηλώσεις θάρρους με ατομικά χαρακτηριστικά – την ατομική προβολή θάρρους'. «δεινότερον...εἶναι»: απρόσωπη έκφραση ως αντικείμενο στο ρ. 'ἐνόμιζον'.

12. «κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν»: 'κακῶς ἀκούω ὑπό τινος = κακολογούμαι από κάποιον'. «ἢ καλῶς... ἀποθνήσκειν»: β' ὀρος συγκρίσεως μετά το επίθετο 'δεινότερον'.

13. «ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν»: 'πιο πολύ ντρεπόντουσαν για τα σφάλματα που έκαναν ὅλοι μαζί από κοινού'. «ἢ νῦν ἐπὶ...αὐτῶν»: β' ὀρος συγκρίσεως, 'παρά γι' αυτά τα σφάλματα τα οποία σήμερα – τώρα κάνει ο κάθε ένας μόνος του'. Η διάπραξη λαθών συλλογικά είναι πιο επικίνδυνη σε μία πόλη, διότι παρασύρει ολόκληρη την κοινωνία σε περιπέτειες, ενώ τα λάθη που κάνει ο καθένας ατομικά επιφέρουν δυσμενή αποτελέσματα μόνο στον ίδιο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον ντρεπόντουσαν περισσότερο για τα ομαδικά σφάλματα, παρά για τα ατομικά του καθενός.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Θεωρώ ότι εκείνοι που πρώτοι έβαλαν σε κίνδυνο της ζωή τους για να υπερασπισθούν την Ελλάδα, έχουν γίνει αίτιοι για πολλά καλά, και ότι αξίζουν μεγάλους επαινούς. Όμως δεν είναι δίκαιο ούτε να λησμονούμε αυτούς που έζησαν πριν από εκείνον τον πόλεμο και άσκησαν εξουσία σε κάθε μία εκ των δύο αυτών πόλεων. Αυτοί ήταν εκείνοι που εκγύμνασαν από πριν την μετέπειτα γενεά, και οι οποίοι έστρεψαν τα πλήθη στην αρετή και δημιούργησαν σκληρούς αντιπάλους για τους βαρβάρους. Διότι εκείνοι δεν αδιαφορούσαν για τα κοινά ζητήματα, ούτε προσπαθούσαν να αποκομίσουν κάποια κέρδη απ' αυτές τις υποθέσεις με την εντύπωση ότι είναι προσωπικά τους ζητήματα, ούτε πάλι τα παραμελούσαν επειδή θεωρούσαν ότι τους είναι ξένα, αλλά αντιθέτως τα φρόντιζαν με την εντύπωση ότι είναι ζητήματα δικά τους, και κρατούσαν μία απόσταση απ' αυτά, όπως ακριβώς πρέπει να κρατιέται κανείς μακριά από ζητήματα που του είναι αναρμόδια. Και ούτε αξιολογούσαν την ευτυχία τους σύμφωνα με τον χρηματικό πλούτο, αλλά εκείνος έδινε την εντύπωση ότι έχει αποκτήσει πλούτο που να διαρκεί και να είναι εντιμότατος, ὅποιος δηλ. συνέβαινε να κάνει τέτοιου είδους πράξεις, από τις οποίες επρόκειτο να αποκτήσει μεγάλη φήμη, και στα παιδιά του να κληροδοτήσει δόξα που να είναι μεγάλη. Ούτε πάλι ζήλευαν τις παράτολμες ενέργειες των άλλων, ούτε οι ίδιοι κατέφευγαν σε πράξεις ριψοκίνδυνες, αλλά θεωρούσαν ότι είναι πιο επιζήμιο να συζητούν οι πολίτες κάτι κακό γι' αυτούς, παρά να πεθάνουν ἔνδοξα υπερασπιζόμενοι την πατρίδα τους, και πιο πολύ ντρεπόντουσαν για σφάλματα που είχαν κάνει από κοινού μαζί με άλλους πολίτες, παρά γι' αυτά τα οποία τώρα ο καθένας κάνει από μόνος του.